

**SILYBUM MARIANUM O'SIMLIGINI YETISHTIRISH TEXNOLOGIYASI
VA DORIVORLIK XUSUSIYATLARI****Axmedova Shaxinabonu Nodir qizi**

Buxoro Davlat Universiteti

Tabiiy fanlar va agrobiotexnologiya fakulteti 4 kurs talabasi

E-mail: axmedovashaxinabonu0508@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada Silybum marianum o'simligining agrotexnik yetishtirish texnologiyasi, ekologik sharoitlarga talabchanligi hamda uning dorivorlik xususiyatlari yoritilgan. O'simlik tarkibidagi faol moddalarning inson salomatligiga foydasi haqida ma'lumotlar taqdim etiladi.

Kalit so'zlar: *Silybum marianum, sutten, dorivor o'simlik, silymarin, gepatoprotektor, o'simlik yetishtirish texnologiyasi, farmakologiya, jigarni tiklash, antioksidant,*

Silybum marianum yoki "oq gullar" nomi bilan ham tanilgan bu o'simlik, asosan jigarni davolash va organizmni detoksifikatsiya qilishda keng qo'llaniladigan dorivor xususiyatlarga ega. Uning xalq tabobatidagi o'rni muhim bo'lib, asrlar davomida turli millatlarning an'anaviy tibbiyotida ishlatilgan. O'simlik tarkibidagi asosiy faol moddalar – **silimarin** flavonoid kompleksi sifatida jigarni himoya qilish, hujayralarni tiklash va toksinlarni zararsizlantirishda muhim rol o'ynaydi.

Bugungi kunda Silybum marianum nafaqat xalq tabobatida, balki zamonaviy farmatsevtika sanoatida ham keng qo'llanilib, ko'plab dorivor preparatlarning asosiy tarkibiy qismi hisoblanadi. Ko'plab ilmiy tadqiqotlar bu o'simlikning jigar va boshqa ichki a'zolar sog'lig'i uchun muhimligini tasdiqlamoqda. Silybum marianum o'simligining agrotexnologik xususiyatlarini o'rgangan va uning muvaffaqiyatli yetishtirilishiga iqlim sharoitlari va tuproq pH darajasining muhimligini ta'kidlagan¹.

Silybum marianum — Asteraceae oilasiga mansub bir yillik o'simlik bo'lib, balandligi 1–1,5 metrgacha yetadi. Barglari yirik, sirtida oq tomirchalar mavjud bo'lib,

¹ Czerniak, A., et al. "Growth and Yield of Silybum Marianum under Different Environmental Conditions." Journal of Agronomy, vol. 36, no. 2, 2021, pp. 101-110.

shu sababli ham "sutten" nomi bilan mashhur. Guli binafsha rangda, iyun-iyul oylarida gullaydi. Uning urugʻlari (mevalari) dorivorlik jihatdan eng muhim qism hisoblanadi. Oʻsimlik issiq va quruq iqlim sharoitlariga yaxshi moslashgan. Yengil, unumdor va yaxshi drenajlangan tuproqlarda samarali oʻsadi. Optimal tuproq pH koʻrsatkichi 6,5–7,5 oraligʻida boʻlishi kerak.

Silybum marianum urugʻlari erta bahorda (mart-aprel oylarida) 3–4 sm chuqurlikka ekiladi. Qator oraligʻi 45–60 sm, ekish meʼyori esa 8–10 kg/ga. Tuproq 10–12°C gacha isigan boʻlishi kerak. Oʻsimlik vegetatsiya davrida 2–3 marta yumshatish, begona oʻtlarni yoʻqotish va zarur hollarda sugʻorishni talab qiladi. Organik va mineral oʻgʻitlardan foydalangan holda oʻsish surʼati va hosildorlik oshiriladi. Urugʻlar toʻliq pishganda (iyul-avgust) yigʻiladi. Quritish va tozalashdan soʻng dorivor vositalar tayyorlash uchun ishlatiladi.

Silybum marianum oʻzida kuchli biologik faol modda — silimarin flavonoid kompleksini saqlaydi. Bu moddaning dorivor taʼsirlari quyidagilardan iborat:

1. Jigarni himoya qilish – gepatoprotektor xususiyatga ega.
2. Antioksidant taʼsir – hujayralarni erkin radikallardan himoya qiladi.
3. Yalligʻlanishga qarshi taʼsir – surunkali kasalliklarda yalligʻlanishni kamaytiradi.
4. Qon shakarini nazorat qilish – diabetik bemorlarga yordamchi vosita sifatida ishlatiladi.
5. Yurak-qon tomir salomatligi – qon aylanishini yaxshilashda yordam beradi.

Silimarinning jigar hujayralarini tiklovchi va yangilovchi xususiyati farmatsevtika sanoatida keng foydalanilishini taʼminlaydi. U turli xil jigar kasalliklari: gepatit, sirroz va toksinli zararlanishlarda muhim davolovchi vosita hisoblanadi.

Xulosa qilib aytish joizki, Silybum marianum — oʻzining noyob dorivor xususiyatlari va agrotexnik jihatdan sodda parvarish talablari tufayli dorivor oʻsimliklar orasida alohida oʻringa ega. Uning asosiy faol moddalari nafaqat jigarni, balki butun organizmni sogʻlomlashtirishga xizmat qiladi. Uni sanoat miqyosida yetishtirish va farmatsevtika sohasida kengroq qoʻllash orqali sogʻliqni saqlash tizimi samaradorligini oshirish mumkin.

Silybum marianum oʻsimligini sanoat miqyosida yetishtirish nafaqat iqtisodiy foyda, balki ekologik muvozanatni saqlashga ham xizmat qiladi. Dorivor

xususiyatlarining kengligi, agrotexnik jihatdan oddiyligi uni istiqbolli o‘simliklardan biriga aylantiradi. Shu sababli uni mahalliy sharoitga moslashtirib, fermer xo‘jaliklarida keng joriy etish lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

- 1.Koch, M., et al. "Hepatoprotective and Antioxidant Effects of SilybumMarianum in Experimental Hepatotoxicity." *Journal of Medicinal Plants Research*, vol. 11, no. 45, 2017, pp. 689-698.
- 2.Boros, M., et al. "Antioxidant and Anti-inflammatory Properties of SilybumMarianum." *Phytotherapy Research*, vol. 33, no. 4, 2019, pp. 999-1007.
- 3.Meyer, W., et al. "Hepatoprotective Effects of Silymarin in Hepatotoxicity." *Journal of Hepatology*, vol. 68, no. 5, 2018, pp. 845-853.
- 4.Singh, A., and S. Rathi. "The Role of Silimarin in Liver Protection andDetoxification: A Comprehensive Review." *Journal of Clinical and Experimental Hepatology*, vol. 10, no. 3, 2020, pp. 285-294.
- 5.Czerniak, A., et al. "Growth and Yield of Silybum Marianum under DifferentEnvironmental Conditions." *Journal of Agronomy*, vol. 36, no. 2, 2021, pp. 101-110.
- 6.Popović, Z., et al. "The Effect of Soil pH on the Yield and Growth of SilybumMarianum." *Journal of Soil Science and Plant Nutrition*, vol. 19, no. 1, 2019, pp.45-55.